



# Handreiking samen examineren

Eindexamens vo

# Inhoud

<b>1</b>	<b>Inleiding</b>	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>Examenroutes</b>	<b>4</b>
2.1	Examen regulier voortgezet onderwijs (vo)	4
2.2	Examen voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo)	4
2.3	Examen voortgezet speciaal onderwijs (vso)	4
2.4	Staatsexamen vo	4
<b>3</b>	<b>Een inclusief examenlandschap</b>	<b>6</b>
3.1	Examen op een vo-school of een vso-school met examenlicentie	8
3.2	Examen in een examensamenwerking vo – vso	8
3.3	Examen in een examensamenwerking vavo – vso	8
3.4	Examen cspe en staatsexamen	8
3.5	Staatsexamen op een vso-school	8
<b>4</b>	<b>Op weg naar samen examineren</b>	<b>9</b>
4.1	Fase 1, oriënteren	9
4.2	Fase 2, informeren	10
4.3	Fase 3, implementeren	10
4.4	Fase 4, examineren	10
<b>5</b>	<b>Verantwoordelijkheden en rollen</b>	<b>11</b>
5.1	De school	11
5.2	De Inspectie van het Onderwijs	11
5.3	Het CvTE	11
<b>6</b>	<b>Taken van verantwoordelijken in de school</b>	<b>12</b>
6.1	Leiding geven aan het proces, taken en verantwoordelijkheden	12
6.1.1	Informeren	12
6.1.2	Schoolplan	12
6.1.3	Bekostiging	12
6.1.4	Samenwerkingsovereenkomst vaststellen	13
6.2	Inhoudelijke taken en verantwoordelijkheden	13
6.2.1	Examenreglement	13
6.2.2	Het programma van toetsing en afsluiting	13
6.3	Organisatorische taken en verantwoordelijkheden	14
6.3.1	Examencommissie	14
6.3.2	Examenlocatie	14
6.3.3	Examenorganisatie	14
6.3.4	De leerlingadministratie	15
<b>7</b>	<b>Checklist</b>	<b>16</b>

# 1 Inleiding

Samen examineren is een onderdeel van een inclusief onderwijslandschap waarbij het regulier onderwijs (vo/vavo) en speciaal onderwijs (vso) samenwerken om leerlingen uit het vso met uitstroomprofiel vervolgonderwijs passende examinering aan te bieden. Deze samenwerking biedt vso-leerlingen de mogelijkheid om onderwijs te volgen in de eigen setting met specifieke ondersteuning en examens te doen via de (school)examenroute van het regulier vo. Een dergelijke examensamenwerking kan voor scholen meerwaarde hebben vanwege een wederzijdse uitwisseling van expertise. Denk hierbij bijvoorbeeld aan kennisuitwisseling op het gebied van passend examineren, het delen van ervaring in het lesgeven aan leerlingen met een ondersteuningsbehoefte of kennisdeling rondom de organisatie van toetsen en examens.

De meeste leerlingen in het vso die het uitstroomprofiel vervolgonderwijs volgen, halen hun diploma via de route van staatsexamens vo. Hoewel dit diploma gelijk is aan het vo-diploma, ervaren sommige leerlingen dit anders omdat ze niet op het zelfde moment hun uitslag krijgen als de rest van de leerlingen in Nederland. Ook wijkt de manier waarop ze hun examen doen af van de manier waarop het grootste deel van hun leeftijdgenoten in het vo examen doet. Een examensamenwerking beslecht deze verschillen en draagt bij aan een gelijkwaardige afronding van het onderwijstraject. Maar ook vanuit pedagogisch-didactisch perspectief is een examensamenwerking waardevol. Het maken van schoolexamens, die voor de meeste vakken in de loop van de tijd groeien qua lengte en omvang, leert leerlingen plannen, studeren en examens doen. Het afleggen van de centrale examens is een logisch sluitstuk op het gevolgde onderwijs en de voorbereiding via de schoolexamens. De opgedane examenvaardigheden dragen bij aan het succesvol starten in en doorlopen van vervolgonderwijs.

## In deze handreiking

Er zijn goede voorbeelden van examensamenwerking tussen vo en vso. Zo wordt er regelmatig samengewerkt rond de beroepsgerichte profiel- en keuzevakken in de beroepsgerichte leerwegen vmbo bb, kb, gl. Ook zijn er enkele goede voorbeelden van samen examineren in het vmbo g/tl en het havo. Deze examensamenwerkingen kunnen andere scholen stimuleren tot het verkennen en uitbreiden van de mogelijkheden voor alle onderwijssoorten. In deze handreiking bieden we hiervoor de ondersteunende informatie.

De handreiking samen examineren vo/vavo-vso geeft

- helderheid over de wettelijke kaders en regels waarbinnen de samenwerking vorm kan krijgen
- richting voor de keuzes en inrichting van een samenwerking
- informatie over de punten van aandacht, in de vorm van een checklist.

Deze handreiking schets de benodigde elementen voor zo'n samenwerking, maar het realiseren ervan heeft mogelijk meer ondersteuning nodig. Het CvTE biedt deze ondersteuning in de vorm van workshops. De genoemde thema's in deze handreiking komen in de workshop nader aan de orde en worden geconcretiseerd voor specifieke situaties. Daarnaast is er de mogelijkheid tot contact via het [Expertisepunt passend examineren vo](#). Dit Expertisepunt passend examineren vo is een initiatief van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), DUO Examenloket van het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het ondersteunt schoolbesturen, scholen en samenwerkingsverbanden in het voortgezet onderwijs met de uitvoering van passend examineren in de praktijk en bij de beweging naar een inclusief examenlandschap op de lange termijn.

Deze handreiking wordt jaarlijks gepubliceerd en indien nodig aangepast en aangevuld.

## 2 Examenroutes

In Nederland zijn er vier examenroutes voor het behalen van een diploma voortgezet onderwijs: regulier voortgezet onderwijs, voortgezet algemeen volwassenenonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs met examenlicentie<sup>1</sup> en staatsexamens voortgezet onderwijs (staatsexamen vo).

De vakinhouden en exameneisen binnen de verschillende examenroutes zijn gelijk. Alle leerlingen nemen deel aan het centraal examen en zijn gehouden aan de exameneisen zoals deze in de examenprogramma's en syllabi staan. Ook in mogelijkheden op het gebied van passend examineren is geen verschil. Wel is er verschil in de verantwoordelijkheid voor de afname van de examens. In dit hoofdstuk wordt het (wettelijk) kader toegelicht waarbinnen de verschillende examenroutes vorm krijgen.

### 2.1 Examen regulier voortgezet onderwijs (vo)

Het bevoegd gezag van een school voor vo is verantwoordelijk voor het aanbieden van een eindexamen aan al zijn leerlingen en is gehouden aan de wettelijke bepalingen van de [Wet voortgezet onderwijs 2020 \(WVO 2020\)](#) zoals neergelegd vanaf artikel 2.51. Het bevoegd gezag geeft de leerlingen de gelegenheid om het onderwijs, van alle aangeboden onderwijssoorten, af te sluiten met een eindexamen. Het eindexamen bestaat voor elk vak uit een schoolexamen of een centraal examen, of uit beide.

### 2.2 Examen voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo)

In het vavo kan een leerling een diploma of certificaten halen in de onderwijssoorten vmbo-tl, havo of vwo. Het vavo biedt dezelfde examenprofielen aan als een reguliere vo-school. Het verschil is dat een leerling zich per vak aanmeldt en niet verplicht is een geheel vakkenpakket te volgen. Leerlingen van 16 of 17 jaar kunnen alleen via een uitbesteding naar het vavo en blijven ingeschreven op een vo-school of op een [vso-school](#). Leerlingen van 18 jaar of ouder kunnen zich zelfstandig aanmelden.

In het vavo is de examencommissie, en dus niet het bevoegd gezag, verantwoordelijk voor de uitvoering van examens voor de vakken die een leerling aan de opleiding volgt. De examencommissie geeft leerlingen de gelegenheid een examen af te leggen en is daarbij gehouden aan de wettelijke bepalingen zoals genoemd in [art. 7.4.11 van de Wet educatie en beroep \(WEB\)](#). Hierin staat dat de WVO 2020 en het Uitvoeringsbesluit WVO (UB WVO 2020) ook van toepassing zijn op het vavo. Bij het met goed gevolg afleggen van een examen ontvangt de leerling een certificaat. Een geheel diploma kan behaald worden als aan de diplomaveristen is voldaan.

### 2.3 Examen voortgezet speciaal onderwijs (vso)

Het bevoegd gezag van een vso-school met een examenlicentie is verantwoordelijk voor de uitvoering van de examens en is gehouden aan de wettelijke bepalingen van en op basis van de [WVO 2020](#). Het bevoegd gezag geeft de leerlingen de gelegenheid om het onderwijs af te sluiten met een eindexamen. Anders dan in het regulier vo, is het in het vso mogelijk dat de school niet voor alle aangeboden onderwijssoorten examinering aanbiedt. Bij een keuze voor examinering van een onderwijssoort omvat dit het gehele vakkenpakket. Voor verder vragen hierover kan contact opgenomen worden met het [Expertisepunt passend examineren vo](#).

### 2.4 Staatsexamen vo

Leerlingen van een vso-school zonder examenlicentie en zonder examensamenwerking halen hun diploma via het staatsexamen vo. Staatsexamens vo verzorgt onafhankelijke examinering en is van oudsher een vangnetvoorziening voor leerlingen die geen andere mogelijkheid hebben voor het behalen van een certificaat of diploma. Sinds 2013 werken vso-scholen met uitstroomprofielen voor hun leerlingen en nemen leerlingen in een uitstroomprofiel vervolgonderwijs, deel aan staatsexamens vo.

---

<sup>1</sup> Om zelfstandig (school)examens af te mogen nemen en diploma's te kunnen verstrekken, moet een school beschikken over de bevoegdheid om te mogen examineren. Die bevoegdheid bestaat omdat de school voldoet aan alle voorwaarden voor bekostiging of omdat de school is aangewezen door de minister om te mogen examineren. Het bestaan van die aanwijzing wordt vaak het beschikken over "een examenlicentie" genoemd.

Het staatsexamen bestaat uit twee onderdelen: het centraal examen en het college-examen. Het centraal examen is hetzelfde als het centraal examen in het vo, het college-examen vervangt de schoolexamens. Dit college-examen bestaat vaak uit een schriftelijk en altijd uit een mondeling deel. Het mondelinge examen wordt afgenomen door examinatoren van buiten de eigen school. Het moment van afname van de mondelinge examens is ná de centrale examens.

Het CvTE is verantwoordelijk voor de uitvoering van de staatsexamens. In [artikel 2.72 en verder van de WVO2020](#) en in [hoofdstuk 4 van het UBWVO 2020](#) staan de regels die gelden voor de uitvoering van de staatsexamens.

# 3 Een inclusief examenlandschap

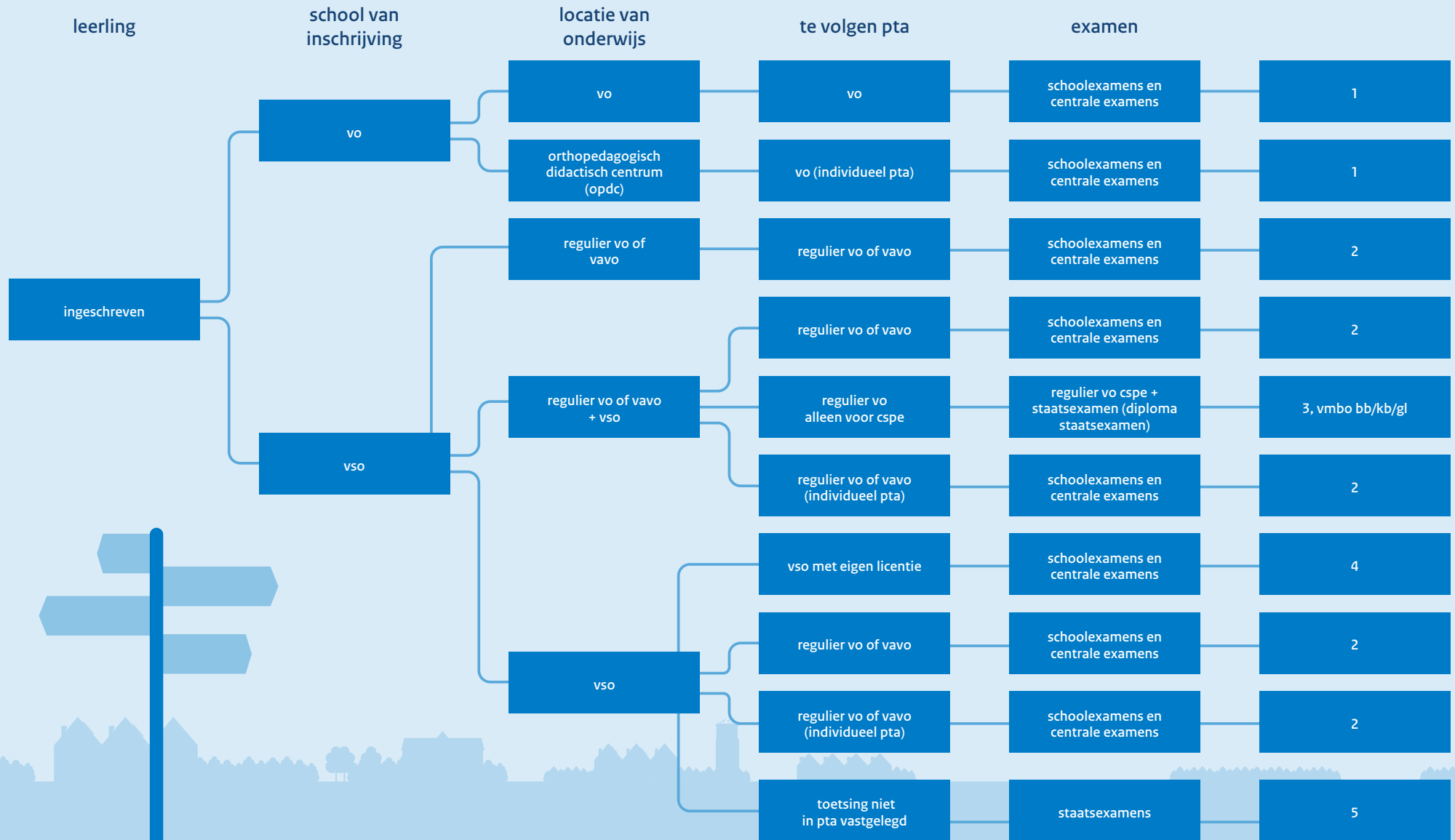
Idealiter is er tussen onderwijs en examen een sterke samenhang. Immers, leerlingen kunnen het beste van zichzelf laten zien in voorspelbare, herkenbare en vertrouwde situaties. Samenhang betekent ook dat docenten hun leerlingen kunnen begeleiden bij het leren afleggen van examens die logisch volgen op het genoten onderwijs en in omvang en tijdsduur toenemen. Voor leerlingen binnen het reguliere vo en het vavo is dit vanzelfsprekend, onderwijs en examinering liggen hier in één hand. Voor leerlingen in het vso is tot op heden veelal de route via staatsexamens vo gangbaar. Dit terwijl ook veel van deze leerlingen er baat bij hebben dat onderwijs en examinering in één hand liggen. Binnen de huidige wet- en regelgeving kan dat ook en zijn er mogelijkheden om ook voor deze groep leerlingen het onderwijs en examen in samenhang te laten plaatsvinden, bijvoorbeeld via een examensamenwerking.

Bij een examensamenwerking tussen het vo en het vso, of tussen het vavo en het vso, ligt de verantwoordelijkheid voor het examineren bij het vo of het vavo. In onderstaand overzicht zijn de verschillende routes voor leerlingen om een vo-diploma te halen, al dan niet in een examensamenwerking, in beeld gebracht.

Een korte toelichting vooraf op gebruikte terminologie:

- pta staat voor programma van toetsing en afsluiting
- een 'individueel pta' (in het onderwijs ook bekend als 'maatwerk pta') is een pta dat is afgeleid van, maar inhoudelijk gelijk is aan een regulier vo/vavo pta, waarin aanpassingen vanwege de ondersteuningsbehoefte van een leerling mogelijk zijn op toetsvorm, afnamemoment en aantal toetsen; dit kan voor één of meerdere vakken.
- een orthopedagogisch centrum (opdc) is een tijdelijke onderwijsvoorziening voor leerlingen in het voortgezet onderwijs die dreigen de aansluiting met regulier onderwijs te verliezen. Een opdc biedt intensieve begeleiding om de leerling weer klaar te stomen voor terugkeer naar de eigen school of een passende vervolgopleiding. De naamgeving van een opdc kan per regio verschillen.

# Examenroutes



### 3.1 Examen op een vo-school of een vso-school met examenlicentie

#### Route 1 en 4

Een leerling die staat ingeschreven bij een school met een eigen examenlicentie, legt het examen af op deze school of op een opdc onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van de school waar de leerling ingeschreven staat. Om als vso-school een examenlicentie te verkrijgen, moet de school voldoen aan eisen betreffende de cursusduur, de burgerschapsopdracht, het schoolplan en de bevoegdheid van leraren. Informatie over het verkrijgen van een examenlicentie is te vinden op de website van het [Expertisepunt passend examineren vo](#).

### 3.2 Examen in een examensamenwerking vo – vso

#### Route 2 en 3

Een leerling die is ingeschreven op een vso-school met een examensamenwerking met een vo-school legt examens af onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van de vo-school. De leerling wordt in dit geval ingeschreven als extraneus bij de vo-school en ontvangt het diploma voortgezet onderwijs van de vo-school.

Bij een examensamenwerking zijn er verschillende zaken waarover keuzes gemaakt kunnen worden. Denk bijvoorbeeld aan het aantal onderwijssoorten waarvoor een samenwerking wordt aangegaan of de locatie waar de examens plaatsvinden. Mochten centrale examens afgenomen worden op een vso-school, dan moet de inspectie hiervan op de hoogte worden gebracht door de vo-school, via een melding in het Internet Schooldossier (ISD).

### 3.3 Examen in een examensamenwerking vavo – vso

#### Route 2

Een leerling vmbo tl, havo of vwo die staat ingeschreven op een vso-school met een examensamenwerking met een vavo-instelling legt examens af onder verantwoordelijkheid van de vavo-instelling. De leerling wordt in dit geval ingeschreven als extraneus bij het vavo en ontvangt het diploma voortgezet onderwijs van de vavo-instelling. Voor deelname aan het examen moet een leerling 16 jaar of ouder zijn. Bij leerlingen van 18 jaar en ouder kan dit alleen als zij ononderbroken in het vso ingeschreven zijn geweest, zie hiervoor [art. 13 van het Onderwijskundig besluit WEC](#).

Net als bij een examensamenwerking vo-vso zijn er verschillende zaken waarover keuzes gemaakt kunnen worden, zie tweede alinea 4.2. Een samenwerking met een vavo-instelling kan voordelen hebben ten opzichte van een samenwerking met een vo-school omdat het examentraject compact is (het kent geen vakken als lichamelijke opvoeding en culturele kunstzinnige vorming) en meestal is ingericht op een enorme diversiteit aan leerlingen.

### 3.4 Examen cspe en staatsexamen

#### Route 3

Leerlingen van de leerwegen vmbo bb/kb/gl van een vso-school, hebben de mogelijkheid om als extraneus het examen af te leggen op een reguliere vo-school in één of meer beroepsgerichte profielvakken en beroepsgerichte keuzevakken van de betreffende leerweg. Leerlingen van de theoretische en de gemengde leerweg van een vso-school kunnen als extraneus ook een examen afleggen in een praktijkgericht vak. Het wettelijk kader hiervoor volgt uit [art. 3.52 UBWVO 2020](#). Het bijbehorende onderwijs kan op beide locaties (de vso- en de vo-locatie) gegeven worden, door docenten van beide scholen. De keus voor de onderwijslocatie is aan de scholen. Als een leerling voor de algemene vakken geen pta volgt onder het bevoegd gezag van de vo-school, wordt in die vakken eindexamen gedaan via staatsexamens vo. Als de leerling voldoet aan de uitslagregels, ontvangt hij een staatsexamendiploma.

### 3.5 Staatsexamen op een vso-school

#### Route 5

Een leerling op een vso-school zonder examenlicentie en zonder examensamenwerking, volgt de route naar het staatsexamen. Staatsexamens vo verzorgt onafhankelijke examinering. Van oudsher is het staatsexamen een vangnetvoorziening voor leerlingen die geen andere mogelijkheid hebben voor het behalen van een certificaat of diploma. Voor wet- en regelgeving betreffende staatsexamens, zie [artikel 2.72 van de WVO 2020](#) en [hoofdstuk 4 van het UBWVO2020](#).

# 4 Op weg naar samen examineren

Samen examineren biedt vso-leerlingen de mogelijkheid om examen te doen in het reguliere vo of vavo. Zoals eerder genoemd, zijn de ervaren gelijkwaardigheid van het diploma en een goede toerusting voor het vervolgonderwijs vanwege opgedane examenvaardigheden belangrijke factoren hierbij. Vo-scholen noemen verder hun maatschappelijke plicht of de kans om gebruik te maken van de expertise van de vso-school als reden om te kiezen voor examensamenwerking.

Een samenwerking komt niet van de ene op de andere dag tot stand. Voordat er tussen scholen serieus overleg gevoerd gaat worden over een eventuele samenwerking, zijn er vaak al verkennende gesprekken gevoerd. Als het moment van concretiseren van de samenwerking is aangebroken, zal er in de aanloopfase tijd en energie nodig zijn om te komen tot een passende en duurzame samenwerking. In onderstaande schema staat een schets van een proces om te komen tot samenwerking, waarbij het belangrijk is de verschillende stappen in de juiste volgorde te nemen. In de paragrafen daarna volgt een uitgebreidere toelichting. De concrete uitwerking van acties in de verschillende fases zijn terug te vinden in hs. 6.

## Fase 1 Oriënteren

Een eerste kennismaking op niveau van schoolleiding en examenbetrokkenen waarin gezocht wordt naar gezamenlijke waarden als vertrekpunt voor de samenwerking. Verder valt in deze fase te denken aan een verkenning van financiële en organisatorische mogelijkheden.



## Fase 2 Informeren

In deze fase gaat het idee landen op schoolniveau en wellicht zijn weg vinden naar een schoolplan. Docenten kunnen betrokken raken via voorlichtende bijeenkomsten. Te denken valt ook aan verdere kennismaking van docenten vo en vso, middels het bezoeken van elkaars scholen of gezamenlijk vakgroepoverleg. In deze fase kan ook overwogen worden om ouders en leerlingen te betrekken. Voor het bestendigen van deze fase is er de optie van het tekenen van een samenwerkingsovereenkomst.



## Fase 3 Implementeren

Onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van het vo, worden de twee keuzes voor het werken met een pta overwogen (vso volgt het pta van vo/vavo of maakt een individueel pta). In deze fase treft de leerling- of cijfer-administratie voorbereidingen voor het op orde maken van de systemen. De examenverantwoordelijken van beide scholen bereiden de afname van de (school)examens voor.



## Fase 4 Examineren

Het eerste examencohort samen examineren gaat van start. Dit betekent dat vso-leerlingen schoolexamens maken en eventueel al in het voorexamenjaar hun eerste vakken (met alleen een se, zoals bijvoorbeeld maatschappijleer) kunnen afronden.

## 4.1 Fase 1, oriënteren

De eerste fase start op het moment van contact tussen schoolleiders van vso en vo of vavo rond examinering. Soms zijn er al verkennende gesprekken gevoerd. Het initiatief tot gesprek kan ook goed worden genomen in een samenwerkingsverband waarin alle onderwijsbestuurders en -directeuren uit de regio deelnemen aan overleg over leerlingen en scholen in die regio. Andersom zouden scholen een samenwerkingsverband ook kunnen raadplegen bij een wens tot examensamenwerking.

In deze eerste fase worden over en weer de ideeën en beelden rond een eventuele samenwerking verkend. In een dergelijk gesprek zou de missie en visie van beide scholen gedeeld kunnen worden, bijvoorbeeld in relatie tot de voor- en nadelen van een examensamenwerking voor beide partijen. Andere thema's voor gesprek zijn bijvoorbeeld de financiële ruimte, personele mogelijkheden en organisatorische kracht van de scholen.

Investeren in examensamenwerking vraagt tijd, energie en middelen van beide scholen. Om te voorkomen dat de samenwerking sneuvelt in de uitwerking, is het goed om het belang ervan samen te voelen en uit te dragen. Ook het betrekken van leden van een examencommissie en/of zorgcoördinatoren is belangrijk in deze fase omdat zij in de uitvoering aan zet zijn. Een positief verlopen eerste fase zou kunnen leiden tot een intentieverklaring.

## 4.2 Fase 2, informeren

In deze fase kan een werkgroep van daartoe aangewezen mensen het voortouw nemen in het betrekken van docenten- en ondersteuningsteams bij het vormgeven van een examensamenwerking. Het verdient aanbeveling om samen te examinieren op te nemen in het schoolplan van beide scholen, met aandacht voor de schooleigen opdracht. Hierdoor zijn facilitering en continuïteit geborgd.

In deze fase kunnen ook de docenten van vso en vo kennis maken. Dit kan bijvoorbeeld door school- en lesbezoek en het organiseren van gezamenlijk vakoverleg. Het kan ook de fase zijn waarin gesprekken met ouders en leerlingen georganiseerd worden om hun inzicht en input op te halen. Het is raadzaam om deze fase af te ronden met het tekenen van een samenwerkingsovereenkomst waarin de gemaakte afspraken op de diverse onderwerpen rondom een examensamenwerking zijn vastgelegd.

## 4.3 Fase 3, implementeren

In een examensamenwerking speelt het pta een cruciale rol. In het pta beschrijft het bevoegd gezag van de school het schoolexamen. Per vak staat vermeld welke onderdelen met bijbehorende eindtermen op welk moment getoetst worden, met beschrijving van toetsvorm, cijferweging en herkansingsmogelijkheden. In een pta staat een aantal zaken over (de inhoud van) het schoolexamen die de school moet vermelden op basis van de wet en is er daarnaast ruimte voor het opnemen van schooleigen elementen.

Onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van de vo school of het vavo, wordt de keuze gemaakt voor het pta dat leidend zal worden in het vso. Het vso kan het pta van het vo of vavo overnemen of in afstemming met de vo-school of vavo een individueel pta opstellen. Als het individueel pta voor een grotere groep geldt, is er sprake van een doelgroep pta. In een individueel pta zijn aanpassingen mogelijk op toetsvorm, afnamemoment en aantal toetsen, voor één of meerdere vakken. Inhoudelijk mag er niet afgeweken worden van het pta van de vo-school. Het is een goed idee om in deze fase ook te bespreken hoe de constructie en correctie van de pta-toetsen vorm krijgt. Correctie gebeurt in principe door vakbevoegde docenten. De vo-school is altijd eindverantwoordelijk voor de correctie, maar te denken valt bijvoorbeeld aan het samen corrigeren zodat de vso-docent ook het werk van zijn eigen leerlingen controleert.

In deze fase worden op de leerling- en cijferadministratie van de vavo instelling of vo-school voorbereidingen getroffen voor het inrichten van de digitale systemen (zoals Magister of Somtoday) en het aanmelden bij het Register Onderwijsdeelnemers (ROD) in verband met het doorvoeren van de behaalde resultaten door de extraneus leerlingen van de school. Zie ook 6.3.4.

Onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag neemt de examencommissie van vo/vavo met examenbetrokkenen van het vso het examenreglement door. Hierin is onder andere de organisatie van de afname van de school- en centrale examens onderwerp van gesprek.

## 4.4 Fase 4, examinieren

Na alle voorbereidingen start het eerste cohort examenleerlingen in het vso met het afgesproken pta. De leerlingen volgen de route naar het regulier examen vo of vavo. Het is een goed idee om een werkgroep examens samen te stellen, bestaande uit collega's van beide scholen. Deze werkgroep borgt het onderlinge contact tussen beide scholen, houdt iedereen betrokken en zorgt voor gezamenlijk draagvlak. Mogelijk is de werkgroep ook aansturend in processen en ondersteunend rond de uitvoering. Op deze manier kan snel en adequaat gereageerd worden op onvoorziene zaken.

# 5 Verantwoordelijkheden en rollen

Bij een examensamenwerking zijn diverse partijen betrokken: schoolleiders, directeuren en bestuurders van beide scholen, de Inspectie van het Onderwijs en het CvTE. Hieronder wordt de rol van elke partij toegelicht.

## 5.1 De school

De bevoegdheid om een examensamenwerking aan te gaan, ligt bij het bevoegd gezag waartoe de scholen behoren. In goed overleg worden keuzes gemaakt over opzet en invulling van die samenwerking, maar de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en proces ligt bij het bevoegd gezag van de vo-school of vavo-instelling. Samen examineren maakt het voor leerlingen in het vso mogelijk een vo-diploma te halen. Samen examineren laat onderwijs en examinering in nabijheid plaatsvinden, ook als de vso-school geen eigen examenlicentie heeft. Het is raadzaam om het beleid over samen examineren vast te leggen in schoolplan en examenreglement.

## 5.2 De Inspectie van het Onderwijs

De Inspectie verwacht dat het bevoegd gezag van de scholen en instellingen op basis van huidige wet- en regelgeving op een transparante manier hun onderling gemaakte afspraken en verantwoordelijkheden rond samen examineren vastleggen. Dit kan bijvoorbeeld in schooldocumenten zoals een schoolplan, een examenreglement of los samenwerkingsdocument. De Inspectie toetst op kwaliteit en borging van examinering en bijbehorende processen. Hiervoor wordt onder andere gekeken naar het functioneren van de examencommissie, het examenreglement en het pta. De Inspectie hecht waarde aan een actueel schoolplan waarin de ambities van de school zijn vastgelegd. Het valt daarom te overwegen om de examensamenwerking op te nemen in het schoolplan van beide scholen.

## 5.3 Het CvTE

Het CvTE heeft een informerende en adviserende rol. Het stelt de kwaliteitscriteria vast waaraan centrale examens moeten voldoen. Ook stelt het de wijze vast waarop de centraal examens afgenomen moeten worden. Scholen kunnen zich tot het Expertisepunt passend examineren vo wenden voor informatievoorziening, advies en begeleiding van het proces naar samen examineren. Het Expertisepunt kan met scholen meedenken over de te maken keuzes rond samen examineren. De verschillende mogelijkheden worden door de scholen in gezamenlijkheid doordacht, het bevoegd gezag van de vo-school of het vavo besluit.

# 6 Taken van verantwoordelijken in de school

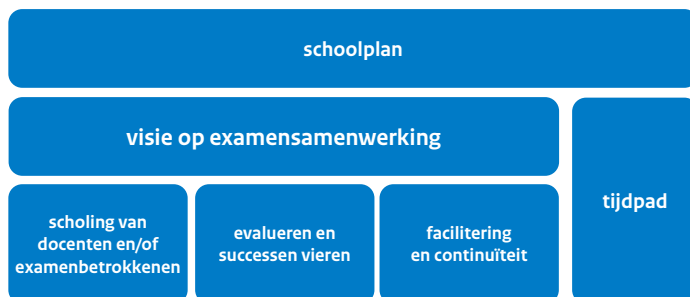
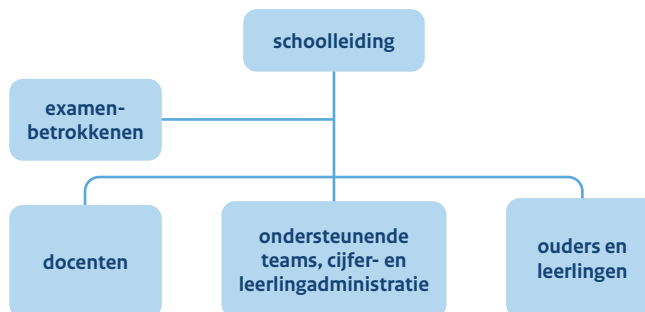
Cruciaal voor het laten slagen van een examensamenwerking is dat mensen elkaar kennen en elkaar vertrouwen. Het is daarom van belang om tijdens het voorbereidende proces hieraan te werken. Te denken valt aan school- en lesbezoek over en weer, kennis nemen van elkaars populatie en kennismaking tussen de personeelsteams van beide scholen. Bij alle zaken waarover een besluit moet vallen, vormt wederzijds vertrouwen, respect voor elkaars deskundigheid, kennis van elkaars leerlingpopulatie én een goed systeem van checks en verantwoording de basis.

De concrete suggesties in dit hoofdstuk, omvatten drie gebieden: leidinggevend/bestuurlijk, inhoudelijk en organisatorisch.

## 6.1 Leiding geven aan het proces, taken en verantwoordelijkheden

### 6.1.1 Informeren

De schoolleiding informeert alle betrokkenen. Van examencommissieleden en examen-secretarissen, docenten, ondersteunende administratieve teams tot ouders en leerlingen. Bij al deze informatierondes geldt, hoe vroeger in het proces, hoe meer er van input van betrokkenen gebruik gemaakt kan worden.



### 6.1.2 Schoolplan

Hoe concreter de plannen in een schoolplan samen met het docententeam zijn uitgewerkt, hoe meer het door de schoolleiding gebruikt kan worden als een planmatig sturingsinstrument. Van belang is dat de MR, via instemming op het schoolplan, betrokken is bij de examensamenwerking.

### 6.1.3 Bekostiging

Een examensamenwerking vraagt (tijdelijk) extra financiële middelen vanwege voorbereiding en implementatie.

Denk aan onderstaande kostenposten:

- werkzaamheden leerlingadministratie
- werkzaamheden vakdocenten
- werkgroep betrokkenen examensamenwerking
- correctiewerk en surveillance

De te maken kosten zijn afhankelijk van de locatie van examinering en keuzes die worden gemaakt. Maak goede over de bekostiging van de samenwerking. De te maken kosten kunnen zowel in uitrui van werkzaamheden als in financiële middelen gezocht worden. Zo zouden vso-docenten bijvoorbeeld surveillance taken kunnen overnemen van hun vo-collega's die extra tijd nodig hebben voor correctiewerk. Vso-expertise zou ingezet kunnen worden bij het passend maken van de afnamesetting van de examens in ruil voor extra inzet van de examencommissie van de vo-school. Als de examinering van vso-leerlingen binnen de vo-school of vavo plaatst vindt zonder uitrui van werkzaamheden, is het vso verantwoordelijk voor de financiering van de extra te maken kosten.

### 6.1.4 Samenwerkingsovereenkomst vaststellen

Stel een document op waarin gemaakte afspraken worden vastgelegd. Denk aan:

- gebruik pta en schoolexamens
- locatie van examinering
- correctie
- surveillance
- financiële afspraken
- jaarlijkse startbijeenkomst samenwerking, samenwerking secties
- scholing, studiedagen, etc.
- diplomering

Deze overeenkomst wordt jaarlijks geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

## 6.2 Inhoudelijke taken en verantwoordelijkheden

### 6.2.1 Examenreglement

Het bevoegd gezag van de vo-school stelt het examenreglement op en overhandigt dit voor 1 oktober aan examenleerlingen en aan de Inspectie. Instemming van de MR is nodig voor het vaststellen van het examenreglement. Dit examenreglement, eventueel aangevuld met voor het vso relevante zaken, geldt ook voor de vso-school. In het reglement staan in ieder geval:

- regels over de organisatie van het eindexamen en de gang van zaken tijdens het eindexamen;
- informatie over de toepassing van de maatregelen bij onregelmatigheden;
- informatie over inhaal- en herkansingsmogelijkheden van het schoolexamen;
- informatie over de samenstelling van de commissie van beroep en de contactgegevens.

Belangrijke ondersteuning bij het opstellen van een examenreglement is te vinden in checklists op de website van de [VO-raad](#).

### 6.2.2 Het programma van toetsing en afsluiting

Een pta heeft twee verschillende functies. Het is enerzijds een document om leerlingen, ouders/verzorgers, docenten en directie te informeren over onder andere de inhoud, vorm, weging en inhaal- en herkansingsmogelijkheden van het schoolexamen. Anderzijds verantwoordt de school met het pta de inrichting van het schoolexamen aan de Inspectie. Het pta moet in het vo worden voorgelegd aan de MR ter instemming. In het vavo is de instemming van de studentenraad nodig. Het bevoegd gezag van de vo-school, respectievelijk de examencommissie van de vavo-instelling, stelt het pta vast en overhandigt het voor 1 oktober aan examenleerlingen en aan de Inspectie. Een school is daarnaast verplicht het pta op de schoolwebsite te publiceren. Ook de vso school publiceert het pta waarmee gewerkt wordt op de schoolwebsite.

Binnen de examensamenwerking heeft de vso-school twee opties voor het te volgen pta:

- de vso-school volgt het pta van de vo-school of vavo.
- de vso-school maakt in afstemming met het vo of vavo een doelgroep pta dat door het bevoegd gezag van de vo-school of vavo wordt goed gekeurd.

De bijbehorende werkzaamheden staan hieronder in schema.

	Vso volgt pta vo/vavo	Vso werkt met individueel / doelgroep pta	Tips
<b>Pta</b>	Pta vo/vavo wordt overgenomen door vso	Inhoud van het pta vo/vavo blijft ongewijzigd; aanpassingen kunnen gemaakt worden in toetsvorm, afname moment en aantal toetsen	Zie ter ondersteuning documenten van de <u>VO-raad</u> Checklist 'Programma van Toetsing en afsluiting' Speciaal voor het vmbo zijn checklist en stappenplan te vinden bij <u>stichting platforms vmbo</u>
<b>Schoolexamens</b>	Vso-school neemt schoolexamens over van vo/vavo	Vso-school maakt eigen schoolexamens (gebaseerd op schoolexamens vo/vavo en onder verantwoordelijkheid bevoegd gezag vo/vavo)	Zie ter ondersteuning documenten van de <u>VO-raad</u> . Checklist 'De kwaliteit van schoolexaminering'
<b>Onderwijsprogramma</b>	Vso-docenten maken lesprogramma passend bij tijdpad pta	Vso-docenten maken lesprogramma passend bij tijdpad pta	

## 6.3 Organisatorische taken en verantwoordelijkheden

### 6.3.1 Examencommissie

Een vso-school zonder eigen examenlicentie kent geen formele examencommissie. Het is wel raadzaam om een examengroep van examenbetrokkenen te hebben. Bij het oprichten van een dergelijke examengroep biedt het document Handreiking 'Examencommissie' van de VO-raad ondersteuning.

### 6.3.2 Examenlocatie

De examenlocatie voor de vso-leerlingen wordt in overleg tussen de examencommissie van de vo-school of vavo en de examenbetrokkenen van de vso-school vastgesteld, afhankelijk van de leerlingpopulatie en de organisatorische mogelijkheden en beperkingen van beide scholen. De locatie voor school- en centraal examen hoeft niet dezelfde te zijn.

Bij het maken van een locatiekeuze spelen verschillende factoren een rol, zoals de mogelijkheid van passende inrichting van de examenruimtes, de inzet van personeel bij surveillance, de beschikbaarheid en opslag van de toetsen en examens of de mogelijkheid van leerlingvervoer.

### 6.3.3 Examenorganisatie

De twee examencommissies van beide scholen stemmen onderling af hoe de examinering gestalte krijgt. Een paar opties ter voorbeeld:

- de vso-school examineert op de eigen school (melding aan de Inspectie door vo-school of vavo). De examenorganisatie ligt in handen van de examengroep van de vso-school, waarbij minimaal een examiner van de vo-school onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van de vo-school of vavo, aanwezig is. Het correctiewerk van de examens wordt gedaan door de bevoegde docent van het betreffende vak op de vo-school of vavo.
- de vso-leerlingen worden geëxamineerd op de reguliere vo-school of vavo. De examenorganisatie ligt in handen van de vo-school. De vso-school ondersteunt zo nodig bij surveillance. Het correctiewerk van de examens wordt gedaan door de bevoegde docent van het betreffende vak op de vo-school of vavo.

### 6.3.4 De leerlingadministratie

De leerlingadministratie van de vo-school / vavo voegt de leerlingen van de vso-school als extraneus toe. Dit is nodig voor het doorgeven van de behaalde examenresultaten door de vso-leerlingen aan DUO. De leerlingen blijven voor het onderwijs ingeschreven bij de vso-school.

Het doorgeven van de behaalde school- en eindexamenresultaten is een taak van de vo-school of vavo. De resultaten van de extraneusleerlingen tellen niet mee voor het rendement van de samenwerkende school. De leerlingadministratie van de vo-school of vavo heeft een aantal stappen te nemen in het verwerken van de gegevens van de vso leerlingen die als extraneus ingeschreven staan:



Voor verdere detailinformatie, zie ook de [handleiding](#) over het uitwisselen van inschrijvingen en resultaten met ROD.

# 7 Checklist

## Samenwerkingsovereenkomst

- toetsen aan het wettelijk kader
- vastleggen verantwoordelijkheden & verwachtingen
- bekostiging
- gezamenlijke startbijeenkomst, scholing, studiedagen
- vastleggen afspraken rond examenproces

## Financiën

- afspraken maken over de bekostiging, denk aan:
- werkzaamheden leerlingadministratie
- werkzaamheden vakdocenten
- werkgroep betrokkenen bij de examensamenwerking
- correctiewerk en surveillance
- keuze voor uitrust werkzaamheden en/of financiering door vso

## Communicatie

- schoolleiding organiseert informatiebijeenkomst op beide scholen
- opnemen samenwerking in schoolplan
- informatie naar leerlingen en ouders

## Examenreglement

- organisatie examens, maatregelen bij onregelmatigheden
- inhaal- en herkansingsmogelijkheden
- samenstelling en contactgegevens commissie van beroep
- vóór 1 oktober naar inspectie en leerlingen/ouders

## PTA

- keuze voor pta van vo/vavo of individueel pta
- ter instemming naar MR (vo) / studentenraad (vavo)
- vóór 1 oktober naar inspectie en leerlingen/ouders
- publicatie op schoolwebsite

## Examen: organisatie en logistiek

- keuze maken voor afnamelocatie (evt. melding inspectie)
- toegankelijkheid gebouwen afstemmen op leerlingen
- afspraken maken over surveillance
- afspraken maken over correctie
- ondersteunende faciliteiten voor leerlingen in orde
- afspraken maken over opslag examenwerk
- opstellen geheimhoudingsprotocol
- leerlingen inschrijven als extraneus
- groep vso leerlingen aanmaken in Som/Magister
- rooster afstemmen tussen twee scholen

## Leerlingbegeleiding

- afspraken over begeleiding van leerlingen
- overdracht relevante leerlinggegevens
- afspraken over veiligheid en incidenten

## Examen: afronding

- faciliteiten melden via ISD door vo/vavo
- cijfers koppelen in ROD
- op de hoogte zijn van elkaars uitslagmomenten (i.v.m. inplannen herkansing bb/kb flex)
- uitdraaien cijferlijsten en diploma's
- afstemming diplomering

## Contact

- aanwijzen contactpersoon per school
- aanstellen werkgroep examens uit beide scholen

Voor vragen, neem contact op met het [Expertisepunt passend examineren vo](#)

Colofon

**College voor Toetsen en Examens (CvTE)**

© 2026 CvTE, Utrecht. Alle rechten voorbehouden, met uitzondering van het recht het werk openbaar te maken of te vermenigvuldigen.